

PÁRKÁK (=MOIRÁK) a végzet istennői (Zeusz és Themisz leányai, a Hórák nővérei). **Klóthó,** aki az emberi élet fonalat fonja, **Lakheszisz,** aki hozzá a szőzt ereszi, és **Atroposz,** aki végül a fonalat elvágja. méltóságelti nőalakokként ábrázolják őket. Ábrázolásaik: néha jogarral (= a végzet királynői), akik egy irratkericsben olvasnak; máskor Klothó fon, Lachesis sorsot rút, vagy a stílussal a globusra mutat, Atropos pedig egy napórára mutat.

HORÁK: a természetbeli rendnek személyesítői, akik az évszakok rendszeres változásait meghozzák, később még az erkölcsi rendet is hozzájuk rendelik. Zeusz és Themisz leányai. **Anatóle** (Tavaszi), **Thalló** (Nyári), **Karpó** (Ősz) vagy **Eunómia** (jó rend, törvényszerűség), **Diké** (jog) és **Eiréné** (béke)

CHARISOK (=GRÁCIÁK): a kecsesség és kellem istennői. Zeusz és Eurinomé gyermekei. **Euphroszüné** (a vidám), **Thaleia** (a virágos kedvet adó) és **Aglaiá** (az ünnepi ragyogású). Nekik köszönik a halandók és istenek azt, ami szépet és örömetest az élet nyújt.

MÜZSÁK =MUSAE Zeusz és Mnemoszüné leányai, a művészetek istennői. **Kalliópé** (epikus költészet - viasztábla, írónéző), **Euterpé** (lírai költészet - fuvola), **Erató** (szerelmi költészet - kithara), **Thaleia** (komédia - komikus színészlárc), **Melphomené** (tragédia - tragikus színészlárc), **Terpsizkhóré** (tánc - lant), **Kleió** (történetírás - papirusztekercs), **Urania** (csillagászat - glóbusz), **Pólühhümnia** (himnuszokkölteszt - nagy köpeny, elmélyült arc) - Gyönyörű nőként képzelték el őket, akik szeretik a dalt és a táncot. Vezetőjük Apollón, kedvelt tartózkodási helyük: az Olümposz, Parnassosz, Helikón hegyek. Valamennyi isten kedveli őket, kivéve Arész (Inter arma silent Musae). A műzsák temploma a Múzeion, amelynek mai továbbélése a múzeum szó.

ARIÓN: egy híres görög (Leszbosz szigetérről származó) lantos, aki egyszer Itáliában részt vett egy művészi versenyen és nagy díjat nyert. Hazatérőben a hajósok, akik őt vitték, kifosztották Ariónt, aki a tengerbe ugrott lantjával, de egy delfin a hátára vette és kimenekítette a partra.

ORPHEUSZ ÉS EURÜDIKÉ: Orpheusz, Apollón és Kalliópé fia, mindent elbűvölt csodálatos énekével és lantjátékával. Amikor felesége egy kigyóharapás következtében meghalt, leszállt az alvilágba és énekelte még az alvilág urát is megindította és elengedte Eurüdikét, azzal a feltétellel, hogy Orpheusz nem tekint hátra. A parancs ellenére a férfi visszatért, így örökre elveszítette feleségét. Később Orpheusz Dionüszosz önkívületben örjőngő követőit, a maenakok szétépték.

KÁNÜMÉDÉS A trójai Trósz király fia, minden halandók közt a legszebb férfi. Ilosz és Asszarakhosz testvére. Az istenek szamadara elragadta, az égbe vitte, ahol örök ifjúsággal ruházták fel, és ő lett az **istenek pohárnoka**. Őt ábrázolja a víztető csillagképe. Atyja kárpolitául páratlanul szép fogatot kapott Zeusztól

ARAKHNÉ lydiai hajadon volt. Eleinte maga is csak tanítványa volt Athénének a szövés művészetében, de lassankint annyira vitte, hogy versenyre szólította mesterét. Míg Athéné a maga szövetén a saját győzelmet ábrázolta Attika birtoklásáért, addig Arakhné az istenek szerelmi kalandjait ábrázolta. Athéné mérges lett és ellenfelének szövetét összetépte, aztán Arakhnét a szövészekek homlokon ütötte. A lány először fel akarta magát akasztani, de Athéné pókká változtatta. Így egyetlen szál fonálon függve is gyakorolhatja művészetét.

PÜGMALION Ciprus király, aki szobrászattal is foglalkozott. Az akkori nők erkölcsötlenége miatt elhatározta, hogy aglegény marad és csak a művészetek él. Egy női szobrot készített elefántsontból, amelybe halálisan beleszeretett. Arra kérte Aphrodité, hogy leheljen életet a szoborba, amit az istenasszony meg is tett így Pügmalion végül saját művészi alkotását feleségül vette. Frigyüknek gyümölcse Paphusz lett.

AMOR ÉS PSZÜKHÉ (szerlem - lélek) Egy királynak három leánya volt. Pszükhé volt a legfiatalabbik és legszebbik. Amor megszerette és titokban egy rejtetett helyre vitte, ahol boldogan éltek, de anélkül, hogy Pszükhé szive választottját, aki mindig éjszaka közeledett hozzá, látta volna. Amor kérte Pszükhét, hogy ne kutassa azt, hogy ő kicsoda. A királyné azonban irigy némei biztatták, hogy tudja meg, ki a szerelmese. Így is tett. Amor megharagudott és nyomtalanul eltűnt. Pszükhé ekkor már megbánta tettét, fátáradhatatlanul bolyongott Amort keresve. Ezer veszélyt és bajt állott ki, míg végre sok-sok fájdalom és megpróbáltatás után megtalált és Amorral mindörökre egyesülhetett. Frigyük gyümölcse egy kislány: Hédoné (=gyönyör)

ASZKLEPIOSZ Apollón és Korónisz nimfa gyermeke. Kheirón kentaurtól tanulta az orvostudományt, még halottakat is támasztott fel. Thanatosz, a halál istene, bepanaszolta ezért. Zeusz villámával halálra sújtotta. Makhao és Podaleiosz, fiai orvosként részt vettek a trójai háborúban. Leánya: **Hügieia,** az egészség megszemélyesítője. Az emberek istenként kezdték el tisztelni, később az istenek is maguk közé emelték.

AKTAIÓN híres vadász; egy vadászaton megpillantotta a meztelentül fűrdőző Artemisz, mire az istennő szarvassá változtatta őt. Aktaión saját kutyái tépték szét.

DAPHNÉ nimfa, aki emelkedült Apollón heves udvarlása előtt, és amikor az isten utólérte, babérfává változott. Ettől kezdve viseli Apollón a babérfákot.

NIÓBÉ thébai királynő, Amphiónnak, Zeusz fiának felesége, akinek hét fia és hét leánya volt. Kevélységében kigúnyolta Létót, Apollón és Artemisz anyját, amiért iker gyermekei bosszút álltak: megölték az összes gyermekét Niobénak, aki fájdalomban kövé változott, Amphion pedig családja pusztulásán nem tudván elviselni, öngyilkos lett.

MARSZUÁSZ szatír; az Athéné istennő által eldobott fuvolán megtanul játsznai, versenyre hívja ki Apollónt, de veszít. Kevélységéért elevenen megnyúzták.

SZIBÜLLA Apollón jónője, akinek Apollón örök életet ajándékozott (egykor Apollón szeretője volt), de örök fiatalágot elfelejtett kérni, ezért, mint rút öregasszony remeteként él barlangjában. Aeneaszak segít lejutni az alvilágba.

PÜTHIA: Apollón jónője Delphoiban, aki egy üstben ülve elragadtatót állapotban jósl.

ORIÓN szenvedélyes vadász, hosszú vándorlás és kalandok után Artemisz csapatához csatlakozik, s a mikor a hajnal istennője, Eösz, megpróbálja elcsábítani a vadász, Apollón hűga féltékenységből megöli. A csillagok közé került (Orion csillagkép, mellette hűsgégek kutyája, Szíriusz)

DAIDALOSZ ÉS IKAROSZ. Daidalosz híres építész. Krétán labirintust épít a Minótauros számarra, s hogy el ne árulhassa annak titkát, fogva tartják. Szárnyakat készíti magának és a fiának, elrepülnek a szigetről, de menekülés között Ikarosz túl közel repül a naphoz, megolvad a szárnyat összetartó viasz és a tengerbe zuhan.

ADMÉTOSZ ÉS ALKÉSZTISZ Admétosz király Apollón isten barátja, aki megszerezte számára Alkésztisz feleségül és kieszaközte, hogy elkerülheti a halált, ha valaki meghal helyette. Ezt csak a felesége vállalta, de véletlenül arra járt Héraklész, Admétosz másik barátja és kiszabadította Alkésztisz Thanatosznak, a halál istenének karjaiból.

SZATIÉROK: másodrangú istenségek, akik mint erdei, hegyi és vízi szellemek Dionüszosz kíséretéhez tartoznak. Hosszúfülü és löfarkú buja démonokként ábrázolják őket, akik üldözik a nimfákat és bacchánsnöket.

BAKKHÁNSNÖK (MAINASZOK) Dionüszosz isten női tisztelői, akik felvonulásaikon özbörcbe öltöznek, fátylakat és thürszust ráva eskztárisban (önkivületi állapotban) táncolnak. Részegekükben fiatal állatokat téptek szét és felláták nyers hússukat.

PERSZEPHONÉ (PROSERPINA) Zeusz és Déméter leánya. Hádész elrabolja, anyja keresi őt, de csak Hélios (Nap) segítségével találja meg. Kiszaközi, hogy - bár Perszeponé Hádész felesége lett (gránátalma magot evett) - az év kétharmadát a fenti világban töltötte.

HÜPHOSZ az éjszaka fia, az alvás istene, Hádész szolgája. Ő küldi minden alvó élőlényhez fiát, az álmat (**MORPHEUSZ**), mely megszabadít a szenvedésektől és gondoktól. Másik fia **PHANTASZOSZ** (=fantázia).

HERMAPHRODITOSZ: Aphrodité és Hermész gyermeke, szépséges ifjú. Szalmakhisz forrás nimfa beleszeretett s mikor az ifjú a forrásban fűrdőtt a nimfa átölelte és arra kérte az isteneket, hogy mindörökre egyesítsék őket. Így is történt: Hermaphroditosz egyszerre nő és férfi.

DIONÜSZOSZ Szemelének, Kadmosz és Harmonia, thébai uralkodópár gyermekeinek valamint Zeusznak a fia. Zeusz annyira szerette, hogy megígérte: teljesíti, bármit kér is Szemelé. Héra egy öregasszony alakjában azt tanácsolta neki, hogy kérje azt: jelenjen meg Zeusz előtt teljes isteni dicsőségében, mint a villámok ura. Zeusz elsomorodott, de engedelmekedett: Szemelé eleven elégett Zeusz jelenlétében, de közös gyermekük, Dionüszost kivetve anyja méhéből és combjába varrva kihirdotta, majd Hermész, a szatírok és nuszai nimfák őrizetére bízta, akik felnevelték őt. Egy szatír, Ampelos lett a legjobb barátja, de őt is elvette tőle a gonosz Héra: halálát okozta. Azonban Ampelos nem halt meg teljesen: a Párkák - látva Dionüszosz nagy gyászát - szőlővé változtatták a halott szatírt, Dionüszosz pedig megtanult a szőlőléből banni és elterjesztette a szőlőművelést az egész földkerekségen. Isteni erejét megmutatta mindazoknak, akik szembeszálltak vele: kalózkodóktól el, de a hajót beborított a szőlő, Dionüszosz pedig orozslánna változott a megrémült kalózkodó pedig a tengerbe ugorva delfinekké változott.

PERSZEUSZ: Zeusz és Danaé fia. Akriszosz, argoszi király, leányát, Danaét egy jóslat miatt (miszerint Danaé fia öli meg majd őt) toronyba záratta, de Zeusz aranyeső képében elcsábítja. Akriszosz, mikor ezt felfedezi, faladában a tengerbe dobja őket, Zeusz pedig Szeriphosz szigetére veti őket, ahol Polüdektész király szivesen fogadja őket, sőt később Danaé kezére pályázik, de az nem akarja és a fia, aki időközben felnőtt, megvédi a királytól. Hogy eltávolítsa Danaét közeléből, egy emberfeletti feladattal bízta meg: meg kell ölnie **Medüsza** gorgót. Hermész kardot, Athéné pajzsot ajándékoz neki, s a gorgók tartózkodási helyét is megtudja a

Graióktól. A nimfáktól csodálatos ajándékokat kap: láthatatlanná tévő sisakot, szárnyas sarukat és egy bűvös táskát. Hermész segítségével és a pajzsot tükörként használva levágja Medüsza fejét és a csodálatos ajándékokat használva el tud menekülni a többi gorgó elől. Atlasz titán a gorgó fejével köhöggyé változtatja, mert az gorombán bánt vele. Aiathiopiában megmetni Képheusz király leányát, **Andromédát** egy tengeri szörnytől, és feleségül veszi őt. Visszatérve Szeriphosz szigetére megöli Polüdektész a gorgó fejével, majd anyjával és feleségével együtt Argoszba megy, ahol ő kerül a trónra, ugyanis nagyapja elmenekül előle. A csodálatos ajándékokat visszaadja: Hádésznek a sisakot, Hermésznek a szárnyas sarut, a nimfáknak a táskát, Athénének a gorgó fejét. Egy versenyen eldobja diszkuszát és véletlenül eltalálja vele nagyapját, aki meghal, így beteljesedik a jóslat: ő okozta a halálát. Barátjára, Megapentészre hagyja Argosz királyságát, ő pedig Tirünzsben, Megapentész királyságában folytatja az uralkodását.

HÉRAKLÉSZ Zeusz és Alkméné fia, Iphiklész mostohatestvére, Amphitróon mostohafia. Alkméné őt így csábította el Zeusz, hogy férjének alakját öltötte magára. Hermész titkon Héra kebelére helyezi, ezért emberfeletti ereje lesz a tejtől. Héra kigyótt küld, hogy a csecsemő Héraklész elpusztítsák, de a kigyókat a fiú megfojtja. Héra egyszer örületet bocsát Héraklészre, az pedig megöli gyermekeit. Megtiszltulhat, a **Eurüsztheus**nak, Mükéné királyának elvégez 12 munkát. 1, **A nemeai orozslánt** megöli és börtört vállalja dobja (Eurüsztheus ezt meglátva többé nem erősíti be a városba, hanem a kapu előtt kell a szákmanyot felmutatnia) 2, **A halhatatlan lernai hűdrát** lolausznak, Iphiklész fiának segítségével sikerül megölnie (kiegíti a levágot fejek helyett) 3, **A kerüneiai szarvast**, Artemisz szent állatát bemutatva, miután egy évi üldözés után elfogja. Utána elengedi. 4, **Az erümanthoszi vadkant** élve elfogja. Eközben vendégeskodik Pholosz kentaurnál, összeveszik a kentaurokkal, és lernai hűdra vérebe mártott mérgező nyállal megsebesíti a halhatatlan Kheirón kentaurt, aki sem meghalni, sem meggyógyulni nem tudott. Hogy megszabaduljon az örök szenvedéstől, az alvilágba megy és így kiválja Prométheusz onnan. 5, **A sztümphalosz tó emberevő madarait** ércereplével és nyilával elkergeti 6, Megtiszítja egy nap alatt **Ageiász**, éliszi király trágyával telt **istállóját** úgy, hogy egy folyót vezetett rajta keresztül. 7, Elhozza a thrák **Diomedész emberevő, vad lovait** 8, A megvadult **krétoi bikát**, melyet Minosz nem áldozott fel Poszeidónnak, leüti, bemutatja Eurüsztheusnak, majd elengedi. A bikát végül Thészeusz öli meg. 9, Elhozza **Hippolüté, amazón királynő övét**, melyet az Arészától kapott. Közben feldúlja Tróját (megszabadítja egy tengeri szörnyötől Hésziónét, Laomedon trójai király lányát, de jutalmat nem kap, ezért bosszút áll). 10, Elhozza **Gerüonész teheneit** messze nyugatról, közben elgözi a föld fiát, Antaioszt birkózásban 11, Elhozza a **Heszperiszek almáit**. Ebben Atlasz segít neki, aki megpróbálja becsapni, de hoppon marad 12, Hádész engedelmével **felhozza Kerberoszt**, miután sikerül lánkra venni Ióét, Eurüthosz király leányát, miután íjászversenyben legyőzi a királyt. A király nem adja a lányt, mire, Héraklész megöli a király fiát, Iphitoszt. Ezt a bűnt csak úgy moshatja le, ha rabolozgat három évig szolgál **Omphalé** lidiai királynőnek. Ezután Aitóliába megy, ahol megküzd az ottani király leányáért **Déianeiráért** Akheolosz folyamistennel és gyöz. Midőn hazatérőben egy folyón akartak átkelni, **Neszosz** kentaurt, aki a feleségét viszi, el akarja rabolni a nőt. Héraklész mérgezett nyilával halálra sebi a kentaurt, de az, még mielőtt meghal, ravaszul egy saját vérebe mártott inget ad Déaneirának, mint a hűtlenség ellenszerét. Később Héraklészre, mikor hűtlenség gyanújába esik, feladja felesége ezt az inget, mire hősinak elevenen elég, és az istenek közé kerül. Égi felesége **Hébé** lett (az ifjúság istennője).

ARGONAUTÁK az Argó nevű hajó utasai, hősei; **IASZÓN**, a thesszáliai Iolkosz trónjának várományosa úgy kerülhet a hatalomba, ha teljesíti **Peliász** király feltételét: elhozza az aranygyapút a Fekete tenger partján fekvő Kolkhiszból, Aiéetés királytól. Iaszón összegyűjt 50 hóst (pl. Héraklész, Kasztór és Polüdeukész, Orpheusz, Péleusz, Admétosz, ...) az expedícióra. és Athéné istennő segítségével megépül az Argó (jósátséggel megáldott beszélő hajó). Útjuk állomásai: Lémnosz szigete (az itteni nők miatt majdnem meghiúsul a vállalkozás), bebrükök hazája (küzdelem), Phineusz király megszabadítása a hárpaktól, Sztümplégadész (mozgó sziklák), Kolkhisz. Itt a király feltételeket szab a gyapjú odaadásáért, de laszón **MÉDEIA**, a varázsló tehetséggel megáldott királyján segítségével sikerül teljesíteni ezeket (sárkányfog vetemény). A király azonban mégsem adja a gyapjút, de Médea segít elalattani a gyapjút őrző sárkányt és így el tudják lopni azt. Kalandos úton vis?szajutnak Iolkoszba, nyomukban az üldözőkkel. Útközben laszón és Médeia, aki velük ment, összeházásodik. Itt Peliász, hitszegő módon nem adja át az uralmat, mire laszón és Médeia megölik őt, menekülniük kell, Korinthoszba mennek. Itt laszón elhidegül Médeiatól és el akarja venni az ottani király leányát Glauké. Médeia

szörnyű bosszút áll a férfin: megöli Glaukét és a királyt, valamint két gyermekét, akiket Iaszónnak szült. Médeia előbb Athénba menekül Aigeusz királyhoz, ahonnan egy idő múlva elűzik aztán Ázsiába megy, ahol a médek nemzetét származtatták tőle, Iaszón pedig bolyongani kényszerül és dicstelen halálal ér meg.

KASZTOR ÉS POLUDEUKÉSZ = DIOSZKÚROSZOK: féltettvérek: anyjuk **Léda**, akit Zeusz hattyú képebe csábított el. Polüdeukész és Helené apja Zeusz, Kasztóré és Klütaimnésztráé Tündareosz, spártai király. A halhatatlan Polüdeukész kiváló ökölvívó, Kasztór a harcokosi-hajtságban jeles. Ott voltak az Argonauták között, Héraklészsel küzdöttek az amazonok ellen... Sok hőstettet hajtottak végre. Egyszer unokatestvéreikkel összeszólalkoztak egy bicakosdánról történő osztzkodásnál, s a nagy csepetében mindenki meghal a halhatatlan Polüdeukész kivéve. Neki Zeusz felajánlotta, hogy testvérelével együtt lehet továbbra is, ha egy napot az Alvilágban, a másik napot az Olümposzon töltik. Így is lett.

AMPHIÓN ÉS ZÉTOSZ Zeusz és **Antiópé** thébai királylányok a gyermekei. Amikor ez történt, a királylány már férjnél volt. A nemkívánatos gyermekeket kitétek az erdőbe, ahol pásztorok nevelték fel őket. Amphión csendes, zenét kedvelő, Zétosz nagy erejű vadász lesz. Dirké, thébai király nővérénél Antiópé eléréte tör, akinek menekülnie kell. Véletlenül saját fiaival keres menedéket, és itt éri utól Antiópét Dirké. Már majdnem megölik anyjukat a fiúka király néi parancsára, amikor kiderül az igazság, így Dirké bűnhődik gazzettéről (egy bika szarvához kötözve leli halálát), a fiúk pedig megosztotnak Théba királyságán. Amphión felesége Nióbé lesz, Zétoszé Aédón.

KALLISZTÓ ÉS ARKASZ. Kalliszto, lükoszúrai királylányok, Artemisz társnőjének, Zeuszról gyemek született (Arkasz), ezért Artemisz elűzi kíséretéből, Héra pedig medvévé változtatja, miután megszűli gyermekét. A fiú felszerűlő híres vadász lesz s egyszer szembealközik medve-nyájával, de természetesen nem tudja ezt. Majdnem megöli, de ekkor Zeusz közbelép, őt is medvévé változtatja, és mindkettőjüket felviszi az égbé. (Kis és Nagymedve csillagképek)

EUROPÉ sidóni királylány, Zeusz kedvese. Egyszer álmban két földrészt harcolt érte és Ázsia vesztett. Zeusz bika képben elragadja és Kréta szigetére viszi. Európó ott három fiút szül neki: **MINÓSZT, RADAMANTUSZT ÉS SZARPÉDONT.** Később ők mind királyok lettek. Zeusz kedveséről kapta a kontinens a nevét.

IÓ Héra papnője, Zeusz beleszeretett és elcsábította, de amikor Héra rajtakapta őket, Zeusz gyorsan tehénné változtatta. Héra átlátott a szítán, elkérte a tehenet Zeusztól és szigorúan őriztette Argosszal, a százszerű pásztorral, akit Hermész megölt. Íó menekül, Héra egy bögölyt küld rá, mely egészen Egyiptomig üldözi őt (Prométhéusz igazítja útba). Itt visszaváltozik emberré és Egyiptom királynője lesz. Zeuszról született gyermeke **EPAPHOSZ,** akitől sok nemzedékek később Danaosz nemzetsége származik, és ők visszatérnek Görögthonba Egyiptomból.

ARGOSZ („árgus szemekkel néz”) százszerű pásztor, akit Héra megbízott a tehénné változtatott Íó őrzésével. Nagy éberségéről híres, de Hermész unalmas fuvalójátékával mégis el tudja altatni és megöli.

A VILÁG KORSZAKAI A GÖRÖG MITOLÓGIÁBAN

ARANYKOR (SATURNUSI KOR): fiatalok, gazdagok gondtalanok, dolgozniuk nem kellett, haláluk után ők lettek a földi jó szellemek, az emberek oltalmazói. **EZÜSTKOR** hosszú életűek, háborúznak, önféjűek, isteneknek nem szolgálnak, haláluk után ők lettek a föld alatti boldogok. **RÉZKOR** háborúznak, óriási erejűek, fegyvereik, szerszámaik rézből készültek, egymást ölték meg. **HÉROSZOK KORA** félistenek, igazságosak, harcokban pusztultak el (Théba, Trója), haláluk után a Boldogok Szigetein éltek a világ szélén. **VASKOR** gond, baj, nyomorúság, gonoszság, erőszak.

PROMÉTHEUSZ (az előrelátó) Iapetosz és Themisz istennő vagy Klümené ókeanis fia, Az emberiség teremtője. Az embereknek számára ellopja a tüzet. A világ végén egy sziklához kovácsolják. Tartaroszba kerül (Zeusz uralmát fenyegető jósolatot nem mondja el) Kheirón kentaur halálával kiváltja őt Tartaroszból, ezután a Kaukázus csúcsár kerül (sasmadar a megújuló máját tépi) Héraklész megszabadítja, elmondja Zeusznak a jósolatot. Megbékél Zeusszal, az Olümposzra kerül

PANDORA (mindenki által megajándékozott) Zeusz a Prométhéusz által segített emberiség bosszút akar állni. Parancsára Héphaisztosz alkotta földből és vízből az asszonyt, erőt és gyönyörű szűzes termetet adott neki. Athénéntől női kénygyességet, Aphroditétól hódító bűbájt és csábító erőt, Hermészről mérsékséget és megvesztegető pajzsánágot kapott. Prométhéusz testvére, Epiméthéusz –bátyja intése ellenére – elveszi feleségül. Pandora a nászajándékul kapott szelencét felnyitja, mire kiszabadul minden baj, betegség, a halál az emberiségre, csak a remény marad meg.

DEUKALION ÉS PÜRRHA a hellének mítikus ősatya és ősanja. Szülei: (Prométhéusz-Klümené) (Epiméthéusz-Pandora) A vaskor embereit kegyetlenségük miatt Zeusz vízzelöntéssel akarja elpusztítani. Ők letten megmenekülnék jámborságuk miatt Zeusz és Prométhéusz akaratából. Az eső után áldozatot mutatnak be Zeusznak, aki lábából teljesíti kérésüket: a földet akarják benépesíteni. „Dobjátok anyátok (=a Földanya) csontjait (=kövek) a hátatok mögé” – kapják az utasítást. Deukalion köveiből lettek a férfiak, Pürrháéból a nők.

PHILEMON ÉS BAUCIS phrigiai idős, jámbor házaspár. Zeusz és Hermész emberi alakot öltve, áruhában meglátogatják az embereket, azonban senki sem fogadja be őket, Philemon és Baucis kivételével, akik megvendégelik a két istent. A gonosz barátságatlan embereket az istenek vízzel elpusztítják, az idős házaspárt pedig megjutalmazzák: kis házuk gyönyörű templommá változik, melynek őreiként élnek le életük hátralévő részét, valamint- kérésükre- egyszerre halnak meg, és hársfává változtak

AGISZ-PAJZS (ma: valaminek az égisze alatt = oltalom, védelem) Iuppiter mítikus pajzsa. Több legenda kering róla. Egyik szerint Héphaisztosz készítette neki, ijesztő alakok képeivel látta el, ábrázolta rajta a Gorgó-főt is, melynek látása kövél dermesztette azt, aki ránézett. A pajzs még a villámcsapásnak is ellenáll. Más változat szerint a Zeusz gyermeként tápláló Amalthea kecske bőréből készült, a Gorgó fejet pedig Perszeusz adta Athénének, aki azt a pajzsrá helyezte. Az agiszti Zeusz gyakran kölcsönadja legkedvesebb leányának, Pallasz Athénének.

NEREUS: Pontosz és Gaia legidősebb fia, Doris férje, a **néreidák (=tengeri női istenségek, pl. Kalüpszó, Thetisz és Amphitrité)** atya, akikkel a tenger mélyén lakik. Aggastyánnak képzeli, aki jóslni tud és a varázslatokhoz (átváltoztatás) is ért; Ábrázolása: Héraklészsel, aki a Hesperidákhoz vezető út megmutatását erőszakolja ki tőle.

ÓKEANOSZ: az ókoriak nagy világfolyama, mely az egész világot körülveszi, sőt a tengert is körülöleli. Ő maga a legrégibb titán, aki nevével, Thétisz titánóval 3000 folyónak és 4000 ókeanidának ad életet. Zeusz áll felette rangban, senki más; az Olümposztól távol, elvonultan él.

AMPHITRITE tengeri istennő, a néreidákhoz tartozik. Poszeidón beleszeretett és –bár a hölgy küss vonakodott-feleségül vette. Közös fiuk: **TRITÓN,** akit félig emberként, félig halként szoktak ábrázolni. Delfinhátán v. aranyhátán járja a tengert. Háromágú szigonya van neki is, mint apjának, csak kisebb. Csavart kagylótrombitájával felkorbácsolja vagy elcsitítja a tengert.

PRÓTEUSZ: jósló öreg tengeri isten, aki Amphitrite tengeri borjait legeltette. Találkozik vele a Menelaosz – Helené történetben. Alakja azért ismert, mert tetszőleges alakot tudott felvenni és azt hirtelen megváltoztatni. (gyorsan változó jellem Próteuszi jellem).

TÉREUSZ (trákiai fejedelem)- **PROKNÉ-PHILOMÉLA** (Pandion, athéni király leányai) Proknét férjhez adták Téruszhoz, mivel Pandionnak egy háborúban segítségére volt. Fiuk született: Itusz. Egy idő múlva Prokné látni kívánta testvérét, Philomélét, így elküldte érte Athénba férjét, aki beleszeretett a lányba. Magával vitte, de nem a kastélyba, hanem elrejtette, hogy úgy kerítse hatalmába, sőt még a nyelvet is kitépte, hogy ne tudjon beszélni. Philomélának sikerült néhány szóval, melyet egy szövetbe hímmzett, tudatni sorsát Proknéval, aki nyomban eljött. Együtt megölték Ituszt és Procné a gyermeket feltálatla Térusznak, aki - miután megtudta a dolgot - meg akarta ölni a nőket, de az istenek Téruszt bűbos bankává, Proknét fülemilév, Philomélát fecskevé változtatták át.

NARKISSOSZ ÉS ÉKHÓ Narkissosz szép, de bártortalan ifjú volt, amit a nimfák félreértettek: gögösnek gondolták. Amikor Narkissosz visszautasította Ékhó nimfa szerelmét (aki bánatában visszhanggá változott) arra kérték Aphrodítét, hogy álljon bosszút: Narkissosz így önmagába lett szerelmes, amikor a víztükörbe pillantott. A beteljesületlen szerelembé belehalt és nárcisz virággá változott.

SZELEK: Boreas v. **Aquilo** (Északi); **Eurus** (Keleti); **Notus** v. **Auster** (Déli); **Zephyrus** v. **Favonius** (Nyugati szél) **Aiolosz** (=változó) a szelek ura, Aiolia szigetének királya, ahol a szeleket egy barlangba tartva zárja. Odüsszeusz is a vendége volt.

ÉGTÁJAK: meridies: dél **septentiones:** észak **oriens:** kelet **occidens:** nyugat

FORTUNA (gör: **TÜKHÉ**): a rómaiaknál a sorsnak és szerencsének istennője, minden váratlan és kiszámíthatatlan dolog forrása. Kultuszának megalapítója Servius Tullius (rabszolgából lett király) Álló nőnek ábrázolták - sokszor sisakosan - ki baljában böcségszarut, jobbájában pedig evézőt tart, mely gyakran golyóra nehezedik.

NEMEZISZ (ADRASZTE(IA): az erkölcsi megtorlás, a bűnök és vétek büntető istennője. Rokon az eriniszsekkel. Kezében zablá van, vagy ruhája csücskét fogja fölemelt karral (=a megtorlásban való mértéktartás

NIMFÁK: alsóbb rendű női természetistenségek. Forrásokban és patakokban, vagy mellettük (**Najádok**), ligetekben,

réteken, hegyeken (**Oreádok**) és erdőkben, meg fákban (**Drriadok**) laktak. A földet megtermékenyítő nedvesség személyesítő voltak (az **ókeanidák**-hoz tartoznak, míg a néreidák inkább a tenger nimfái voltak). A Nimfák halandók, de nagyon sokáig élnek és sohasem vénülnek meg, mint a források. Általában mezelenül, szatírok, Pán, vagy más istenek társaságában ábrázolják őket korsóval, vagy kagylóval, víz közelében.

KENTAUROK: Ixion és Nephelé (=felhő) gyermekei. Derékg emberek, azon alul lovak. Természetükre nézve hasonlóak a szatírokhöz. Valószínű, hogy egy lovasnép képzelletvilágából került be a mitológiába. A vad őserőt, néha a bölcseséget (Kheirón - a nyilas csillagkép) képvéselik.

IXION thesszáliai király (lapitha), a nászajándékot követelő apását tüzes verembe löki, ezzel vérbünt követ el. Zeusz lemossa róla a bűnt, sőt meghívja asztalához. Ixion szemet vet Hérrára, és el akarja csábítani. Zeusz próbára teszi, s egy felhőből megformálja feleségét, mellyel Ixión a kentaurokat nemzi. Büntetésül a Tartaroszba kerül: egy tüzes kerékhez kötvé örökké forog.

TANTALOSZ Zeusz fia, Szzipülosz királyja. Az Olümposzról ambrosziát esent el, elárulta az istenek titkai, kevélyen és hazug módon viselkedett apjával a végén pedig, hogy próbára tegye az isteneket, saját fiát, **Peloposzt** tálalta fel nekik eledeletül. Ezért szörnyű büntetésben lett része: az alvilágban örökké egy folyóban kell állnia, örökké éhes és szomjas, mert - bár egy karnyújtásnyira van az élelem és a víz - soha el nem érheti azokat. Fiát később az istenek feltámasztják. Peloposz elhatározza, hogy megszerzi **Hippodameiát**, az élszi Oinoamosz király leányát feleségül. Kocsiversenyben legyőzi leendő apását, aki ekkor hal meg, Peloposz pedig Élis király lesz. Múrtitiosz, Oinoamosz egykori kocsi-hajtója megszarolja Peloposzt egy régi bűnével, így a király kénytelen őt megölni, de előbb Múrtiosz megátkozta Peloposzt és utódait.

SZISZÜPHOSZ Korinthosz alapítója és első király, a legravasabb minden emberek között. Elfecségette, hogy látta Zeusz egyik szerelmialandját, ezért meg kellett halnia, de ő nem akart. Foglyul ejtette Thanoszt, a halál istenét, ezért megszűnt a halál a földön. Ez nem tartott sokáig, az istenek közbeavatkoztak és Sziszüphosz végül az alvilágba került, de meghagyta a feleségének, hogy ne mutasson be halotti áldozatot az alvilági isteneknek, így később kieszközlötte, hogy felengedjék ezt a dolgot elintézni, de esze ágába sem volt visszamenni. Végül mégis eljött az elkerülhetetlen: vissza kellett mennie. Viselkedésért az alvilágban megbűnhődött: folyton egy sziklát kell egy hegrye felgörgetnie, de ez sohasem sikerülhet neki, mivel a szikla a vége előtt mindig visszagarul. (sziszüfszi munka)

DANAIDÁK Danaosz, egyiptomi származású, majd argoszi király (vö. Ió-Epaphosz) 49 leánya, akik nászéjszakájukon megölték a vélegényeiket, akikhez erőszakkal adták hozzá őket (egy kivételével). Az alvilágban büntetésként örökké egy lyukas hordóba kell vizet hordaniuk.

DAPHNISZ ÉS KLOÉ Daphnisz Hermész isten fia, az első pásztortal-énekes költő, aki beleszeretett egy ottani nimfába, Kloéba. Boldogságuknak az vetett véget, hogy az ifjú a szerelemtől elvakulva nem nézett a lába elé, beleesett egy szakadékba - és meghalt.

BELLEROPHONTÉSZ korinthoszi királyfi, akaratán kívül megölt egy embert, menekülni kényszerül: Proitoszhoz, Tirünosz királyához, aki megkedveli. Proitosz felesége megpróbálja elcsábítani, de nem sikerül neki, ezért bevádolja férjénél, hogy megpróbálta őt elcsábítani. Proitosz egy levéllel (Bellerophon-levél) Iobatész királyhoz küldi őt, melyben leírja Bellerophon állítólagos bűnét, és kéri, hogy ölje meg. Iobatész megbízza a **Khimaira** megölésével (kigyó-oroszlán-vedkecske kombinációjából álló szörny); ez sikerül is neki **Pegaszosz**, a szárnyas ló segítségével és még sok más höstett is. Végül Iobatész leányát elveszi, de kevéségre miatt az olümposziak a Pegaszoszt veszettséggel sújtják és az leveti magáról, így dicstelen halált hal.

ADÓNISZ ciprusi királyfi, gyönyörű férfi, Aphrodité szerelme. Vadkanvadászat során hal meg, de Aphrodité kérésére Hádész minden évben fél évre elengedi az alvilágból. (adoniszi termet)

KADMOSZ ÉS HARMÓNIA Kadmosz Európé fivére, hűgát, akit Zeusz elrabolt, sikertelenül keresi, ezért -nem akarván dolgavégezetlen hazatérni - megalapítja Thébát Árész kigyójának megölése után, és feleségül veszi Harmoniát, Árész és Aphrodité leányát. Bár igazságos és jó uralkodó - Árész és Artemisz bosszúja üldözi (Aktaion, Szemelé halála). Ázsiába menekülnék, ahol a végén mindkettőjüket kigyóvá változtatják az istenek.

HÉRÓ ÉS LEANDROSZ Héró, Aphrodité istennő papnője és Leandrosz szerelme gyulladtak egymás iránt. Hogy találkozzanak, Leandrosz minden éjszaka átúsztatta a Hellészpontost, miközben egy Héró által kialakított lámpás mutatta az irányt. Egy viharos éjszaka a lámpás elaludt, Leandrosz pedig - elvtelve az irányt - vízbe fült. Reggel Héró meglátta kedvese holtestét és levette magát egy szikláról, így lett öngyilkos.